

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Факультет цивільної та господарської юстиції
Кафедра цивільного процесу

*До 150-ї річниці з дня відкриття першої
судової палати у м. Одеса*

Новели цивільного процесуального законодавства: ПРЕДСТАВНИЦТВО

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

м. Одеса, 16 травня 2019 року

Одеса
Фенікс
2019

УДК 347.9

Н 72

Укладачі:

Голубєва Н. Ю. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного процесу, професор кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Островська Л. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

Коробенко О. О. – асистент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

Сатановська О. В. – старший лаборант кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Новели цивільного процесуального законодавства:
Н 72 представництво : матер. Міжнар. наук.-практ. конфер. ; до 150-ї річниці з дня відкриття першої судової палати у м. Одеса (м. Одеса, 16 травня 2019 року) / за заг. ред. д.ю.н., проф. Н. Ю. Голубєвої. – Одеса : Фенікс, 2019. – 200 с.

Укр. та франц. мовами

ISBN 978-966-928-404-4

УДК 347.9

*Матеріали видано за авторською редакцією.
Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу
несуть учасники конференції, їхні наукові керівники, рецензенти
та структурні підрозділи вищих навчальних закладів та установ,
які рекомендували ці матеріали до друку.*

ISBN 978-966-928-404-4

© Національний університет «Одеська
юридична академія», 2019

України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_937.

4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13 березня 2019 року у справі № 199/1478/17 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80854779>.

Волкова Наталія Василівна

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДЕЯКІ НОВЕЛИ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ПРЕДСТАВНИЦТВА У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Інститут представництва у цивільному судочинстві зазнав значних змін внаслідок проведення конституційної реформи в частині правосуддя, а саме щодо «монополії адвоката» та реформування цивільного судочинства. У сучасних умовах, на теоретичному і практичному рівнях, участь представника у суді є надзвичайно важливим і актуальним питанням і таким, що потребує єдиного наукового обґрунтування у теорії цивільного процесуального права.

Так, серед основних змін цивільного процесуального законодавства України щодо представництва у суді варто зазначити наступні:

- Новелою ЦПК України є те, що представники не входять до складу учасників справи та займають самостійне місце у складі учасників судового процесу.

- Не вдаючись до дискусій, необхідно зазначити, що у перше законодавець застосовує термін «самопредставництво» (ч. 1 ст. 58 ЦПК України) [1].

- Значних змін зазнали положення норми цивільного процесуального законодавства щодо визначення осіб, які можуть бути представниками у суді. Крім того, необхідно звернути увагу, що відповідно до внесених змін до Конституції України, виключно

адвокат здійснює представництво іншої особи в суді (ст. 131-2) [2]. Таке положення міститься також у ч. 2 ст. 15 ЦПК України та зазначається, що представництво у суді як вид правничої допомоги здійснюється виключно адвокатом (професійна правнича допомога), крім випадків, встановлених законом. Відповідно до ст. 60 ЦПК України представником у суді може бути адвокат або законний представник та особа, яка досягла вісімнадцяти років, має цивільну процесуальну дієздатність під час розгляду спорів, що виникають з трудових відносин, а також справ у малозначних спорах (малозначні справи). У минулій редакції ЦПК України перелік осіб, які могли бути представниками в суді було більш широким, який визначався у ст. 40 минулої редакції ЦПК України. Аналіз ст. 40 (минулої редакції) ЦПК України дає можливість зробити висновок, що законодавець раніше передбачав дві групи таких суб'єктів: адвокати та інші особи, які відповідають певним вимогам. Відповідно до чинного законодавства будь-яка особа, яка досягла вісімнадцяти років та має цивільну процесуальну дієздатність у суді не може бути представником в суді, крім спорів з трудових відносин, а також справ у малозначних спорах (малозначні справи). Отже, вище зазначені зміни законодавства визначають «монополію адвокатів», що заслуговують на позитивний відгук.

— Відповідно до нової редакції ЦПК України повноваження адвоката як представника підтверджуються довіреністю або ордером, виданим відповідно до Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність». Отже, на відміну від минулої редакції ЦПК України не обов'язково до ордера пред'являти витяг з договору, як це було передбачено раніше. Відповідно до ст. 26 Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» [3] документами, що посвідчують повноваження адвоката на надання правової допомоги, можуть бути: договір про надання правової допомоги; довіреність; ордер; доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги.

З даного питання існує правова позиція Великої Палати Верховного суду, у Постанові від 05.12.2018 № П/9901/736/18 (11-989заі18) зазначено, що ордер, який видано відповідно до Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність», є самостійним документом, що підтверджує повноваження адвоката. Надання договору про правничу допомогу, його копії або витягу разом із ордером процесуальні кодекси не вимагають [4].

— Щодо обмеження повноважень адвоката, то дане положення також зазнало певних змін. Минула редакція ЦПК України передбачала, що обмеження повноважень представника на вчинення певної процесуальної дії мали бути застережені тільки у виданій йому довіреності. У новій редакції ЦПК України законодавець розширив перелік документів в яких зазначається застереження щодо обмеження повноважень представника на вчинення певної процесуальної дії, а саме відповідно до ч. 2 ст. 64 ЦПК України такі застереження мають бути зазначені у виданій йому довіреності або ордері. Це пов'язано з тим, що як вже зазначалось, повноваження адвоката як представника підтверджуються довіреністю або ордером.

Відповідно до п.14 «Положення про ордер на надання правової допомоги та порядок ведення реєстру ордерів», затверджене рішенням РАУ від 17.12.2012 № 36, ордер є належним та достатнім підтвердженням правомочності адвоката на вчинення дій в інтересах клієнта. Про обмеження правомочності адвоката, встановлені угодою про надання правової допомоги, останній або керівник адвокатського об'єднання (бюро) зобов'язані вказати на звороті ордера [5].

— З аналізу норм попередньої редакції ЦПК України, а саме ч. 1 ст. 38 вбачалося, що представництво здійснювалось у позовному і окремому провадженні (крім справ про усиновлення). Частина 1 ст. 15 ЦПК передбачає, що учасник справи мають право користуватися правничою допомогою. У ч. 1 ст. 58 ЦПК України зазначається, що сторона, третя особа, а також особа, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, може

брати участь у судовому процесі особисто (самопредставництво) та (або) через представника. На підставі аналізу вищенаведених норм законодавства вбачається, що зазначені учасники справи, які мають право звертатися до суду через представника (сторона, третя особа) передбачені тільки для позовного провадження. Відповідно до ст. 42 ЦПК України учасниками справи в наказному провадженні є заявник та боржник, у справах окремого провадження учасниками справи є заявники, інші заінтересовані особи. Однак, останні не визначені у ст. 58 ЦПК України, як особи які мають право брати участь у судовому процесі через представника. На підставі цього можна констатувати, що звернення учасника справи у справах окремого та наказного проваджень через представника не допускається. Однак, є норми у цивільному процесуальному законодавстві, які дають підстави вважати, що у справах наказного провадження заявник та боржник мають право звернення до суду через представника. Так, наприклад, у ч. 3 ст. 163 ЦПК України, зазначається, що до заяви про видачу судового наказу додається документ, що підтверджує повноваження представника, якщо заява підписана представником заявника, схоже положення визначено у ч. 5 ст. 170 ЦПК України, а саме до заяви про скасування судового наказу додається документ, що підтверджує повноваження представника боржника, якщо заява подається таким представником.

Також необхідно зазначити, що як у справах позовного провадження так і у справах окремого та наказного провадження не може ставиться питання про можливість учасниками справи брати участь у судовому процесі особисто (самопредставництво) або через законного представника, оскільки це буде порушенням право на захист.

Крім того, необхідно звернути увагу, що у минулій редакції ЦПК України представництво неможливе у справах про усиновлення, а в діючому ЦПК України така норма взагалі відсутня. Однак, дане положення щодо неможливості участі представника у справах про усиновлення, залишилось у нормах матеріального

права, а саме в ч. 1 ст. 223 СК України передбачено, що пред'явлення заяви про усиновлення через представника не допускається [6]. Також у цивільному процесуальному законодавстві зазначається, що суд розглядає справу про усиновлення дитини за обов'язковою участю заявника (ч. 1 ст. 313 ЦПК України). Отже, на підставі аналізу вище зазначених норм, вбачається, що представник не має право звертатися до суду з заявою про усиновлення.

Отже, вбачається, що для уникнення протиріч у нормах цивільного процесуального законодавства, а також уникнення застосування даних норм в теорії та на практиці, необхідно внести відповідні зміни до ЦПК України.

Підбиваючи підсумки, хотілось б наголосити, що зазначений вище перелік змін до цивільного процесуального законодавства України щодо представництва у суді не є вичерпним. Слід констатувати низку суттєвих проблем щодо представництва у цивільному процесі, що потребують подальшого дослідження.

Список використаної літератури:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Про адвокатуру і адвокатську діяльність: Закону України від 05.07.2012 року № 5076-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/print>
4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 05.12.2018 № П/9901/736/18(11-989зai18). URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78378934>
5. Положення про ордер на надання правової допомоги та порядок ведення реєстру ордерів», затверджене рішенням РАУ від 17.12.2012 року № 36. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0036871-12>
6. Сімейний Кодекс України: Закон України від 10.01.2002 року № 2947-III. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>